

Список використаних джерел

1. Вихованець І. Р. Розмовляймо українською: мовознавчі етюди. Київ: ПУЛЬСАРИ, 2012. 212 с.
2. Дика Н. М. Система роботи з культури мовлення в 5-7 класах загальноосвітньої школи: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2002. 20 с.
3. Марусич Н. Ю. Українська мова (за професійним спрямуванням). Культура фахового мовлення: методичний посібник. 2012. URL: http://umanpedcollege.at.ua/SR/DO/I/UMZP/materiali_zanjata_posibnikom_marusich_n.ju.pdf
4. Стельмахович М. Український мовленнєвий етикет. *Дивослово*. 1998. № 3. С. 20–21.
5. Чмут Т. К. Культура спілкування: навчальний посібник. Хмельницький, 1999. 358 с.

Олена Гордієнко,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри початкової освіти
та культури фахової мови,
Житомирський державний університет імені Івана Франка
e-mail: YELENA_G@i.ua

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ У СИСТЕМІ ВИКЛАДАННЯ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ»

Події, пов'язані з війною в Україні, актуалізували проблему створення сприятливих умов для формування фізично і психічно здорової, працездатної особистості студента. І це важливе завдання, яке стоїть сьогодні перед освітніми закладами, і особливо перед вищою освітою, покликаний вирішувати викладач, роль якого у суспільстві важко переоцінити. Він виховує нове покоління високодуховної української інтелігенції,

майбутніх фахівців різних галузей, здатних до прийняття самостійних рішень у різних сферах життєдіяльності, готових самовіддано працювати, сприяючи прогресу та розвитку держави [1, с. 32].

Означена проблема має загальнодержавне значення, адже пов'язана з процесами становлення національної самосвідомості у незалежній державі. А це неможливо без сформованого в студентів інтересу до навчання. Водночас у них може траплятися його зниження або й взагалі зникнення. Можливі причини цього явища: проблеми здоров'я, стрес, пов'язаний з надмірним нервовим напруженням, можливі неправильні підходи викладача [2, с. 50].

В умовах воєнного стану, коли втрачається почуття безпеки, зростає потреба в позитивних емоціях, ознайомленні з цікавою інформацією, прослуховуванні пісень, відчутті дружньої підтримки, що надихає на навчання. Бажано уникати мовчазної недоброчесності. Студенти можуть опинитися хтось за кордоном або стати внутрішньо переміщеними особами, ті, хто залишився та змушений під час тривог перебувати в укриттях, відчувають занепокоєння і страх. Важливо вчасно пояснювати почуття та уникати відкритого конфлікту. Особливого значення набуває довіра, прищеплення академічної доброчесності [3, с. 103].

Також цікавим варіантом може стати залучення проектних завдань та ігрових форм роботи, бо ж необхідно плекати відчуття «ліктя», прагнення разом робити спільну справу. Таким чином задовольняється потреба у спілкуванні з друзями, об'єднанні з однодумцями. Радість від спільної діяльності у важкі часи не менш важлива, ніж вправи та формули [4].

Застосування засобів дидактичної гри для реалізації освітніх цілей досліджували В. Биков, А. Гуржій, М. Жалдак, С. Іванова, С. Литвинова, І. Малицька, Н. Сороко, Ю. Триус та ін. В працях В. Бадер, Т. Горохової, Л. Златів, К. Климової, Т. Путій, О. Семеног, Н. Сороко, Л. Струганець та ін. вивчено аспекти мовленнєвої підготовки на засадах ігрової лінгводидактики. Ученими доведено, що ґрунтовна мовна підготовка сприяє підтримці стану психологічної впевненості та рівноваги.

Першорядну увагу для успішного залучення гри в навчальний процес варто приділити організації занять: академічна група, яка складається з 25-30 чоловік, поділяється на чотири підгрупи-команди, в кожній з яких обирається лідер (керівник підгрупи). Деякі студенти уникали публічних виступів, тому що не були в собі впевнені. Ми дійшли висновку: потрібно допомогти їм подолати страх публічно виступати, повірити в себе. Тому кожна конкретну гру випереджує додаткова підготовка.

Завершуються заняття детальним аналізом мовлення студентів-учасників гри. Його проводять викладач та «експерти»: з логіки, композиції, психології, з точності та доступності мовлення, його виразності. Ролі «експертів» (їх беруть на себе студенти груп) розподіляються завчасно, щоб усі могли підготуватися до роботи. Експерти, які уважно слухають мовлення учасників гри з позицій наданої їм «спеціальності», записують свої спостереження, якими діляться після закінчення ігрової дії. Викладач доповнює, уточнює аналіз експертів, оцінює виступи доповідачів, роботу експертів.

Наводимо приклади ігор, які ми залуцаємо у навчальний процес із дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» 1. **«Конкурс на краще усне оповідання»**. *Мета:* формування уміння публічно розповідати смішні та повчальні історії. *Ролі:* ведучий, оповідачі, експерти, слухачі.

Сценарій. На проведення конкурсу відводиться два заняття: перше – перший тур, друге – другий тур. Під час першого туру ролі оповідачів беруть на себе члени першої та другої команд, а ролі журі – третьої та четвертої. Далі – оповідання розповідають учасники третьої та четвертої команд, а «експертами» виступають представники першої та другої. Студентів першої команди оцінює третя, другої – четверта, третьої – друга, четвертої – перша команда. Кожній команді для виступу виділяється 40 хвилин. Студенти по одному виходять на «естраду» та розповідають підготовлену історію. Дотримання регламенту (3 хвилини) привчає висловлювати свої думки лаконічно. У другому турі продовжують змагання чотири студенти, які перемогли в попередній боротьбі. Члени журі – всі інші студенти групи – на аркушах рецензують виступи оповідачів

та визначають прізвище найкращого. Перемагає той, хто набрав найбільшу кількість голосів.

2. «Бесіда за круглим столом в телестудії». *Мета:* вироблення уміння правильно вести бесіду, дотримуючись норм етики, законів логіки, використовуючи психологічні прийоми, за допомогою яких можна переконати опонентів у правильності своїх поглядів. *Ролі:* ведучий, учасники бесіди – «експерти» в будь-якій галузі (5-6 чоловік), телеглядачі, експерти з культури мовлення.

Сценарій. Учасники бесіди (студенти однієї з команд) сідають за стіл обличчям до «телеглядачів». Ведучий у вступному слові називає тему обговорення, представляє учасників, надає їм слово. Тривалість монологу кожного учасника не повинна перевищувати двох хвилин. Ведучий, не висловлюючи свої думки, уточнює формулювання ораторів, зіштовхує різні погляди. Взаємозв'язок з телеглядачами здійснюється за допомогою записок і «телефону» – запитань з місця. Бесіда триває приблизно півгодини.

3. «Інтелектуальний двобій». *Мета:* вироблення уміння аргументувати свою позицію, тактовно і доказово спростовувати тези і висновки опонента, переконувати аудиторію у своїй правоті. *Ролі:* два полемісти, рефері, глядачі-судді, експерти.

Сценарій. Двобій триває 6 хвилин. Загалом кожний полеміст говорить 3 хвилини (якщо виділити більше часу, то суперечка може стати нудною). Учасники двобою завчасно визначають тему обговорення та свою позицію. Рефері надає слово першому полемісту, і той висуває тезу та аргументує її. Монолог триває не більше однієї хвилини. По закінченню цього часу рефері подає сигнал, і слово надається іншому полемісту, який також говорить протягом хвилини. Коли двобій закінчується, рефері звертається до аудиторії з питаннями: «Хто підтримує погляди першого полеміста? Хто – другого?» Перемагає той, чию позицію підтримує більше глядачів.

Після того, як учасники висловляться з усіх питань, викладачу варто енергійно та стисло сформулювати висновок, тобто виразити ту істину, яку відшукували протягом усього заняття. Але може бути підведений інший підсумок, так би мовити, прагматичний: визначення переможця. Адже поряд із

жагою пізнання істини студент прагне й життєвого успіху, що втілюється в заохоченнях викладача, гарній оцінці.

Тому виступи студентів оцінює викладач, який оголошує бали, отримані командою або учасником змагання, коментуючи їх, якщо є така необхідність. Складніше, коли оцінка виставляється тим, хто не виступав, але брав участь у підготовці відповідей. Тут знання не «озвучувались» для педагога, а висловлювались у формі порад, здогадок, версій для того студента, кому доручалось виступити за команду. Тому капітани та члени команди – головні судді. Вони виставляють один одному оцінки, справедливі, хоча іноді й суворі.

Всі остаточні оцінки краще оголосити наступного разу, коли команди обговорять результати колективної роботи. Практика показує, що такий порядок оголошення оцінок найдоцільніший, тому що оголошення оцінок в складі ігрового заняття загромождає його. Крім того, є час все обміркувати, зважити і не помилитися. І це досить важливо.

Робити висновки щодо ефективності ігрових технологій можна вже зразу, виходячи з особистих вражень, зіставлень. Порівняння груп, де на заняттях проводились і де не проводились дидактичні ігри, свідчить про їх результативність. Рівень мислення, мовлення, культури виступів та власне і знань у тих студентів, які постійно брали участь у змаганнях, набагато вищий. Вони люблять та вміють дискутувати, швидше добирають докази, факти і формулюють судження. Необхідність виступати публічно їх не сковує. Вони прагнуть чути та слухати опонента під час суперечки, цінують цікаве судження, здогадку. Студенти навчаються співпрацювати, в них менше інтелектуальної зарозумілості, більше толерантності. І головне – вони люблять такі заняття і сприймають як свята. Гасло «навчаюсь із захопленням» знаходить у них своє втілення.

І хоча інтерактивні ігри потребують значної кількості часу для підготовки як студента, так і викладача, проте результат таких занять стає стимулом для подальшої роботи за цими методами навчання.

Список використаних джерел

1. Когут О. І. *Інтерактивні технології навчання*. Тернопіль: Астон, 2005. 203 с.
2. Попова О. Ділова гра у роботі над мовленнєвою культурою студентів (до проблеми інтеграції курсів). *Українська мова і література у школі*. 2005. № 4. С. 50–52.
3. Тільняк Н. В. Методичні аспекти проектування комунікативної взаємодії студентів технічних спеціальностей у процесі вивчення української мови за професійним спрямуванням. *Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць* (за ред. доктора пед. наук, проф. З. П. Бакум). Вип. 40. Кривий Ріг, 2014. С. 103–108.
4. <https://op.ua/news/lifehack/distancyne-navchannya-pid-chas-viyni-layfhaki-dlya-vchiteliv-schodo-organizaciyi-urokiv>

Сніжана Кубрак

доцент, доцент кафедри іноземних мов
Поліський національний університет
snezha.zt@gmail.com

Карина Разумна

Старший викладач кафедри іноземних мов
Поліський національний університет
karyna.razumna@polissiauniver.edu.ua

ПРОФЕСІЙНИЙ САМОРОЗВИТОК ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ВІЙНИ

Актуальність. Зміни соціокультурного середовища та вимушені зміни в повсякденному житті у зв'язку з повномасштабним вторгненням на територію України спричинили перетворення освітньої парадигми, створивши нові вимоги не лише до освітян, а й до професіоналів практично в усіх галузях. Першочерговим завданням є формування здатності постійно займатися своїм професійним та особистісним самовдосконаленням, бути готовим до тривалої безперервної освіти та формувати здатність до розвитку професійних якостей і саморозвитку навіть у надзвичайних умовах. Це, зокрема,